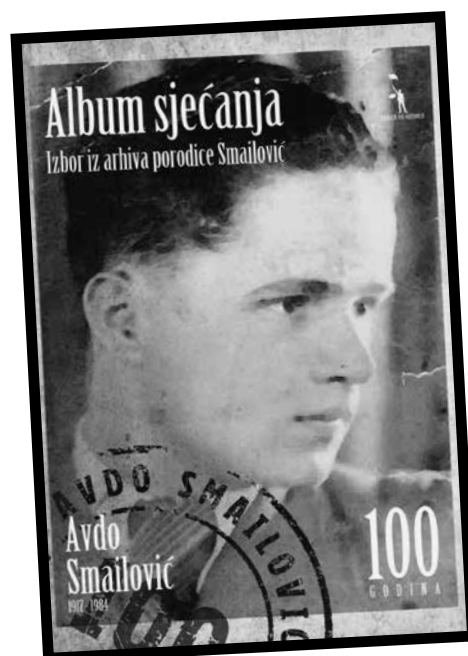

Namesto obletnice:

Avdo Smailović (1917–1984) – več kot sto let po rojstvu

Pomen bosansko-hercegovega skladatelja, pedagoga in dirigenta Avda Smailovića je vreden tega zapisa, kajti kompozicijo je študiral v Ljubljani, poleg tega pa je po svojih potomcih (violinstke: Sidika, por. Bravničar, Vildana, por. Repše, in Violeta, por. Huart; violončelist Vedran in pianistka Meira) zapustil nekaj odličnih nadaljevalcev svojega (pionirskega) dela v rodni BiH. Nikakor pa ni prav, da bi zanemarili njegov (izvirni) glasbeni opus, ki ga je ustvaril v komaj kaj več kot 67 letih življenja in dela: rojen 14. avg. 1917 v Visokem pri Sarajevu, umrl pa 22. feb. 1984 v Sarajevu. V zgodnjem otroštvu je bil reven pastir, v mladosti kvalificirani delavec v kovinski industriji in pomemben glasbenik – ljubitelj. S časom se je prebil od delavca in referenta (kapelnika) za glasbo v amaterskih društvih in organizacijah v Zenici, Banjaluki in Sarajevu (vse v BiH), potem pa do učitelja glasbe v srednjih šolah in pedagoga na *Pedagoški akademiji* v Sarajevu. Predaval je tudi analizo glasbenih oblik na *glasbeni akademiji* v Sarajevu in na oddelku te v Tuzli (1977–1979). Za ljubiteljsko in profesionalno delo na glasbenem področju je prejel več nagrad, odlikovanj in priznanj.

Na začetku skladateljske glasbene kariere je bil Smailović samouk, naivec in avtodidakt, saj je pričel glasbeno izobraževati zelo pozno, in sicer leta 1948, ko mu je bilo že 31 let. Končal je srednjo glasbeno šolo (1953) in glasbeni oddelek na *Višji peda-*

goški šoli (1955). Istega leta se je vpisal na pedagoški oddelek v razredu Božidarja Trudića na sarajevski glasbeni akademiji, leta 1966 pa prešel v kompozicijski razred red. prof. in akademika L. M. Škerjanca na *akademiji za glasbo* v Ljubljani. Študij kompozicije je tako končal leta 1968, čez dve leti (1970) pa še podiplomski študij pri istem profesorju.

Smailovićev kompozicijski opus je slogovno in žanrsko zelo raznolik. Obsega harmonizacije ljudskih pesmi in skladbe za pihalne orkestre, vokalno liriko (*samospeve* in *zbove*) velike simfonične in vokalno-inštrumentalne oblike. Ta je nemalokdaj avtohtono inspirirana z revolucionarno tematiko vojnega in povojnega časa (2. svetovne vojne). V začetnih taktih opusa Smailović intenzivno uporablja ljudski melos, po spoznanju podrobnosti kompozicijskih tehnik pa poskuša uresničiti sintezo ljudskega in akademskega izraza, predvsem pod Škerjančevim vplivom in njegove kompozicijske šole. Nagnjen k programski obravnavi glasbenega jezika, si prizadeva glasbeni jezik oblikovati »ekspresivno in neposredno« (Slobodan Špirić). V zadnjem ustvarjalnem obdobju, ko se je skladatelj prepustil skozi prizmo močnega talenta idiomatskih elementov ljudskega glasbenega izraza pod okriljem moderne kompozicijske tehnike, je oblikoval povsem individualne in visoko vredne stvaritve. Gredeč po poti »gradus ad Parnassum« od samouka do visoko izobraženega glasbenika, se je Smailović z močjo volje in individualnega talenta, s svojim sicer ne preobsežnim opusom, vpisal na svetle strani skladateljstva v BiH. Njegova pot, danes verjetno neponovljiva, je edinstvena v zgodovini povojne kompozicijske prakse BiH. Za njegovo skladbo *Drvar, (dvojni) concertino* za klarinet, klavir, godala in timpane (1964), je ameriški dirigent Dennis Burkholder zapisal: »Skladba je strnjena, polna glasbene koncentracije in energije, brez premora. To ni lažna intelektualna glasba. To je delo Smailovićeve osebnosti. Po ritmični podobi izdaja južnoslovansko folkloro, ki je pa tako ali tako že del evropske glasbe.« (Večernije novine, Sarajevo, 1966.) S tem delom se je skladatelj (do)končno uveljavil v širšem in celo mednarodnem skladateljskem krogu. Smailović je nadalje skladatelj velikih form, oblik, v katerih uporablja folklorno gradivo in zvočnost pihalno-trotilnega korpusa. To je gotovo zaradi njegovega mladostnega dirigiranja godbam na pihala. V krajših oblikah skladatelj doživeto predeluje izvirno melodično gradivo s skoraj neprepoznavnimi folklornimi elementi. To se najbolj kaže v njegovih *Metamorfozah* za klavir (1980), v enem od Smailovićevih zagotovo najuspešnejših del. Tu je viden odraz lastnega procesa dozorevanja od pastirja do skladatelja. S to domnevno najbolj tehtno in umetniško izdelano skladbo je avtor navdušil kritiko in občinstvo na slovitih *opatijski Jugoslavenski muzički tribini* (1980), kjer je delo doživelo prvo izvedbo. Njegov opus obsega orkestralna, komorno-glasbena in simfonična (orkestralna in koncertantna) dela oz. skladbe za pihalne orkestre.

V BiH je še dandanes po več kot sto letih rojstva in več kot tridesetih letih smrti zelo čislani umetnik. V povojni BiH nosijo njegovo ime dve osnovni glasbeni in ena osnovna šola (Visoko, Goražde in Sarajevo). Lani (2017) je v Sarajevu ob 100. obletnici Smailovićevega rojstva izšla publikacija z naslovom *Album sjećanja – Izbor iz arhiva porodice Smailović/Spominski album – Izbor iz arhiva družine Smailović* (74 str.). Avtorica je ena od

hčera (Sidika Smailović Bravničar), urednica pa muzikologinja in novinarka (*BHRT*) Maja Baralić Materne. Ta je prispevala uvodnik, med drugimi pa preberemo lahko še nekaj (uvodnih) spominov na Avda Smailovića, ki sta jih podpisala muzikolog Slobodan Špirić in Rada Nuić. Smailovićev biografski zapis je prispevala ugledna hrvaška glasbena zgodovinarica, publicistka in kritičarka Bosiljka Perić Kempf. O delu in pripravah na monografijo se je prav z omenjeno (Perić Kempfovo) pogovarjala urednica publikacije. O estetiki in etiki A. Smailovića piše Perić Kempfova. Objavljeni so tudi pogovori med skladatelji in drugimi: Josip Magdić, Mladen Pozajić, Zija Kučukalić i Milorad Milić (vsi z A. Smailovićem kot zapisi radijskih intervjujev v Sarajevu). Vmes je še nekaj strani o Smailovićevem ansamblu *Musica ad hominem* (1966–1983). O tem piše tudi Ivan Čavlović. Spomine nanj so objavili še radijska glasbena urednica Rada Nuić, pesnica Dara Sekulić, dirigent Radivoj Spasić, klarinetist Pietro Cavaliere, slovenski violinist Dejan Bravničar, glasbena pedagoginja Hatida Tokalić in publicist in glasbeni kritik Stanislav Kobler. Popis (vseh) Smailovićevih nagrad in priznanj je prispevala sarajevska glasbena urednica na radiu Bela Samardžić. Do konca drobne, a bogate in tehtne brošure so objavljene slike *Iz albuma ...* (te se mdr. pojavljajo že med prejšnjimi in naslednjimi prispevki; poleg družinskih in osebnih slik A. Smailovića so to še: fragmenti in reprinti iz skladateljevih rokopisov, plakati, časopisne kritike, ocene, koncertni list idr.). V *Spominih na očeta* pa piše vsa peterica Avdovih otrok, samih odličnih glasbenih umetnikov in pedagogov: vsi živijo (razen deloma ene) zunaj rodne BiH: Meira, (Si)Dika, Vildana, Vedran in Violeta.

Lani je bil v okviru spominjanj na A. Smailovića v Sarajevu festival, posvečen njegovemu življenju, delu in predvsem njegovi glasbi. To je bil 7. mednarodni festival *Muzika na žici/Glasba na struni* (Sarajevo, 11. –14. okt. 2017). Glavna protagonistka je bila ena od Smailovićevih hčera, violinistka Violeta Smailović Huart, tista violinistka, ki se svojo mednarodno oz. tujo afirmacijo v Franciji, Parizu, še najbolj redno vrača v rodno Sarajevo. Zanj pa so se spet združili tako domači (bosanski) kot tudi tuji soorganizatorji, donatorji, sponzorji, podporniki: mesto Sarajevo in ministrstva BiH, OSCE (Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi), tri tuja veleposlaništva v BiH (ameriško, avstrijsko in italijansko), *Fundacija za glasbene, scenske in likovne umetnosti (FMSLU)*, *Turistična organizacija kantona Sarajevo*, *Glasbena akademija*, *Sarajevska filharmonija*, *Narodno gledališče*, celo odlična ljubljanska glasbena šola *Glasbeni atelje Tartini*, še kakšna tvrdka in pa kar več medijskih pokroviteljev. V dvojezični programski knjižici tega *Festivala* (bosanski in angleški j.) zapiše biografijo o A. Smailoviću B. Perić Kempf. V sicer drobnih, pa zato zglednih brošurah so objavljeni lokacije, sporedi in umetniki ter biografije akterjev tega *Festivala* s samo po sebi umevnimi izvedbami del A. Smailovića. Po svečani otvoritvi in uvodnem koncertu *Sarajevske filharmonije (Ad ho-*

minem) so v tem okviru predstavili (že omenjeno) publikacijo o A. Smailoviću pa tudi na komornem koncertu (*Impresije*) so bila na sporedu izključno Smailovićeva glasbena dela, skladbe. Nastopili so še udeleženci mojstrske delavnice (mladi) godalci, na drugem komornem koncertu pa je bilo le ob enem Smailovićevem delu na sporedu nekaj glasbe njegovih »konkurentov«; tako s tuje kot domače, sarajevske glasbene scene; zato verjetno tudi naslov tega koncerta: *Kontrasti*. Koncert je Smailovićevemu Sarajevu ponudila tudi edinstvena zasebna ljubljanska glasbena šola Glasbeni atelje Tartini. V okviru koncerta *The End/Konec* je kot posebna gostja nastopila ameriška sopranistka Barbara Hill Moore. Na zadnjem, spet orkestrskem koncertu (*To Be Continued/Nadaljujmo*), so nastopili v okviru Festivalskega orkestra tudi mladi solisti, mdr. vnuka A. Smailovića: pianist violinist Ilan Huart in violončelistka Sanja Repše.

V okviru tega festivala je bil obenem v Sarajevu še znanstveni simpozij o Avdu Smailoviću. Njegovo življenje in delo so pod okriljem Glasbene akademije Univerze v Sarajevu, Muzikološkega inštituta in Muzikološkega društva Federacije BiH (13. okt. 2017) predstavili bosanski in tuji muzikologi ter drugi (glasbeni) raziskovalci (Ivan Čavlović, Lana Pačuka, Amra Bosnić, Merima Čaušević, Amna Kruhović – vsi iz BiH, in Hrvatica Bosiljka Perić Kempf). Njihov raziskovalni in znanstveni lok se

je pod naslovom *Znanstveni simpozij ob priložnosti 100. obletnice rojstva bosansko-hercegoveškega skladatelja Avda Smailovića* dvignil od uvodnih pozdravov (dekana GA, muzikologa Senada Kazića, violinistke iz Glasbenega ateljeja Tartini Vildane Repše, skladateljice in glasbene urednice na BHRT Maje Baralić Materne – moderatorka je bila Lana Pačuka) pa vse do predstavitev A. Smailovića (Lik in delo A. Smailovića, družbeni in sociološki konteksti; Novi pristopi raziskovanja opusa A. Smailovića in A. Smailović v kontekstih različnih glasbenih dejavnosti).

Celota in vse navedene posamičnosti dajejo vedeti, da je A. Smailović še vedno prisoten in aktualen; najbolj seveda po njegovih številnih potomcih in potomkah, samih glasbenikov. Prav tako pa je spomin na pokojnega očeta in zlasti še na njegov opus še vedno živ, kljub temu da imajo redke stike z rodnim Sarajevom in so se umestili daleč v tuji svet. V lepoti muzike zdaj nenehno primerjajo in oplajajo svoje poustvarjalne in pedagoške aktivnosti z delom in življenjem svojega očeta pa še s številnimi narodi in glasbenimi prestolnicami Evrope. To sicer ni edini tak primer, je pa zagotovo redkost, da se lahko umetniški in še posebej glasbeni kapital pokloni eni sami osebnosti: človeku, očetu in umetniku.

34. SLOVENSKI KNJIŽNI SEJEM

Pisateljski oder
Debatna kavarna
Gicifest
Forum
Ilustratorski kot
Založniška akademija
Najs(t)
Kulinartfest

država v fokusu: Madžarska

mesto v gosteh: Postojna

 cankarjev dom

20.—25. 11.

Gospodarska
zbornica
Slovenije

Zbornica knjižnih založnikov
in knjigotržcev

www.knjiznisejem.si

